

EXPLORING THE INFOSPHERE: THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON KNOWLEDGE

EXPLORÂND INFOSFERA: IMPACTUL DIGITALIZĂRII ASUPRA CUNOAȘTERII

DRD. FLORIN MITRUȚ GHIURGIU
UNIVERSITATEA TEHNICĂ DIN CLUJ-NAPOCA
Facultatea de Litere
Specializarea: Filosofie
Email: florin.ghiurgiu@gmail.com
Coordonator: Prof. univ. dr. habil. DANIELA DUNCA

Abstract

In the digital era, emerging technologies have fundamentally transformed how we access, disseminate, and think about knowledge, prompting profound questions about knowledge, ethics, and human experience. Luciano Floridi's "infosphere" concept, encompassing all information and communication, reshapes our understanding of reality and requires ethical management. Yuval Noah Harari's insights on information technology's impact highlight changes in power structures, social relations, and human essence, emphasizing data interpretation and potential risks.

The digital age challenges us to navigate and shape the infosphere, recognizing technology's central role in shaping knowledge and human experience. This challenge involves ensuring that the expanded digital world respects and promotes human dignity, diversity, and freedom while avoiding the pitfalls of excessive uniformization and pervasive surveillance.

This philosophical inquiry becomes essential for navigating the complexities of the digital era, understanding how digital information shapes perceptions, values, and behaviors, and reevaluating

traditional notions of truth, reality, and identity.

information environment, epistemological reconfiguration

Keywords: Infosphere, digital knowledge,

În acest nou peisaj digital, noțiunile tradiționale de spațiu și timp sunt reconfigurate, oferindu-ne o libertate fără precedent în comunicare și accesul la cunoaștere. Tehnologia digitală ne permite să transcendem granițele geografice și să navigăm în continuumul temporal cu o agilitate remarcabilă, rescriind regulile experienței noastre cotidiene.

Prin intermediul digitalizării, trecutul și viitorul nu mai sunt domenii inaccesibile, ci dimensiuni pe care le putem explora și modela. Arhivele digitale ne deschid ferestre către istorie, în timp ce simulările și modelările ne permit să anticipăm și să ne pregătim pentru viitor. Această flexibilitate în manipularea spațiului și timpului nu doar că ne îmbogățește experiența umană, dar ne și redefinește modalitățile de învățare, interacțiune și existență, marcând începutul unei noi ere în evoluția societății noastre.

Într-o lume digitală, „a fi” nu mai este legat exclusiv de prezența fizică sau de limitările temporale tradiționale. Ființa digitală transcende granițele fizice și temporale. De exemplu, identitățile noastre online pot persista independent de prezența fizică, iar interacțiunile noastre pot avea loc într-un mediu virtual care nu este constrâns de coordonatele geografice sau de succesiunea temporală obișnuită.

Această schimbare aduce în discuție natura experienței și percepției umane. Dacă, tradițional, experiența umană era definită de limitările spațiu-timpului, în era digitală, această experiență se extinde într-un domeniu în care aceste limitări sunt maleabile. Aceasta ridică întrebări despre autenticitatea și valoarea experienței într-un mediu digital. Cât de reale sunt experiențele noastre virtuale comparativ cu cele fizice? Cum afectează această fluiditate spațio-temporală înțelegerea noastră despre sine și despre lumea în care trăim?

Într-un mediu în care trecutul, prezentul și viitorul pot fi accesate și experimentate aproape simultan, modul tradițional în care înțelegem succesiunea și progresul poate fi pus sub semnul întrebării.

Astfel, transformarea spațiu-timpului în era digitală nu este doar o chestiune de schimbare tehnologică, ci reflectă o schimbare profundă în ontologia și filosofia existenței umane. Deschide oportunități pentru redefinirea modului în care trăim, lucrăm și interacționăm, dar, în același timp, solicită o reflecție profundă asupra semnificației și valorilor noastre în această nouă realitate.

Această nouă epocă digitală, echivalentă unei tabula rasa, ne invită să rescriem regulile de bază ale experienței umane și să ne reimaginăm în mod creativ capacitatea de a cunoaște, de a comunica și de a coexista. În acest context, tehnologia devine mai mult decât un simplu instrument; ea se transformă într-un mediu fundamental care modelează realitatea noastră și, în același timp, ne invită să ne reevaluăm rolul ca agenți activi și creatori ai noii ordini digitale.

Astfel, evoluția digitală nu este doar o schimbare tehnologică, ci o transformare filosofică profundă, care ne invită să redefinim esența experienței și cunoașterii umane în era informației, după cum argumentează și Nicholas Rescher, conform cărui „există un motiv bun pentru care noi, oamenii, căutăm cunoașterea - este destinul nostru evolutiv.”¹

Evoluția digitală nu doar că transformă mediul extern, ci și modul în care experimentăm și înțelegem lumea. Pornind de la perspectiva fenomenologică a lui Maurice Merleau-Ponty (care oferă o bază pentru înțelegerea experienței umane ca fiind legată de corpul fizic și de mediul său) conform cărui percepția noastră asupra lumii este o experiență a corpului nostru în lume, constatăm că, odată cu apariția tehnologiilor digitale, această experiență se extinde dincolo de limitele fizice, creând noi moduri de a percepe și interacționa cu lumea, redefinind astfel experiența umană în raport cu spațiul virtual și digital.

În contextul sus-menționat, consider că peisajul tehnologic actual, caracterizat de o expansiune continuă, marchează o metamorfoză semnificativă a cunoașterii în date și informații. Corporațiile tehnologice acumulează constant un volum imens de date despre indivizi și societate, transformându-le în resurse valoroase. Acest proces de transformare afectează modul nostru de a percepe și înțelege lumea. Ne îndepărtăm de abordările tradiționale de învățare și explorare, orientându-ne tot mai mult către interpretarea și analiza datelor procesate prin intermediul tehnologiilor avansate.

Această evoluție nu doar că modifică matricea prin care cunoașterea este generată, diseminată și accesată, dar impune și o extindere a lexicului filosofic, integrând astfel termeni precum "infor", "onlife" și "infosferă"² în vernacularul nostru.

Luciano Floridi recurge, după cum recunoaște, la utilizarea neologismelor ca tehnică pentru a soluționa ceea ce el numește în prefața sa „un imens deficit conceptual”³ în încercarea de a înțelege controlul tot mai mare exercitat de tehnologie asupra societății contemporane. Această abordare este fundamentală în eforturile sale de a conceptualiza și de a oferi o structură teoretică coerentă necesară pentru analiza impactului profund pe care tehnologiile emergente îl au asupra modului în care percepem și interacționăm cu lumea în epoca digitală.

Consider că această terminologie nu este doar un set de neologisme, reprezentând, mai degrabă, un instrument esențial pentru a naviga și a interpreta complexitatea epocii noastre, în care cunoașterea nu este statică, ci fluidă și în continuă transformare. Prin aceasta, discursul filosofic recunoaște și integrează aceste noi realități, redefinind în mod fundamental modul în care înțelegem și valorificăm cunoașterea în lumea contemporană.

---

¹ Nicholas Rescher, *Philosophical inquiries*, University of Pittsburgh Press, 2010, p. 4.

² A se vedea

https://www.researchgate.net/publication/228719883_The_Future_Development_of_the_Information_Society, site accesat în 03.12.2023

³ Luciano Floridi, *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*, Oxford, Oxford University Press, 2014, p. IX.

În secțiunile ce urmează, îmi propun să realizez o scurtă expunere a conceptului de "infosferă". Scopul este de a ne apropia de identificarea unor puncte de convergență și divergență dintre acest concept și teza articulată de Daniel Clement Dennett despre memetică, cu precădere prin prisma interacțiunilor reciproce în contextul lor asupra formării, diseminării și evoluției cunoașterii, stabilind astfel un cadru pentru o discuție critică despre dataism.

Abordând infosfera, investigăm dacă și mai ales cum această nouă realitate digitală devine habitatul umanității: „ca într-o casă renescentistă clasică, noi locuim acum într-un 'piano nobile', un etaj superior, nobil, neștiind ce se întâmplă la parter, acolo unde tehnologiile zumzăie în camerele de serviciu. Dacă nu apare vreo defecțiune, s-ar putea să nici nu știm că aceste tehnologii există. Dar, dacă ceva merge prost, specialistul va trebui să se ocupe de ambele părți ale interfeței, rezultând că specialiștii sunt noii preoți în templul lui Janus. Ei vor deveni tot mai puternici și influenți pe măsură ce ne bazăm pe tehnologii de nivel superior.”⁴

Realizăm astfel că infosfera nu este doar un context suplimentar în care operăm, sens în care, indirect, chestionăm și rolul agentului uman ca unic creator al cunoașterii, Luciano Floridi considerând că trăim într-o epocă a re-ontologizării, unde infosfera devine un mediu tot mai dominant, re-configurând nu doar interacțiunile noastre, ci și percepțiile despre realitatea înconjurătoare.⁵

Această schimbare impune o nouă analiză a modului în care cunoașterea este acum creată, distribuită și accesată, subliniind nevoia de a integra aceste noi realități în cadrul dezbaterilor filosofice contemporane despre cunoaștere.

Considerăm că umanitatea nu doar că utilizează tehnologia, ci devine din ce în ce mai responsabilă pentru crearea unor noi medii, complet diferite de cele naturale. Acest fenomen este încapsulat în ideea că puterea tehnologică pe care o avem la dispoziție este enormă și, mai mult decât atât, este într-o creștere constantă.

Tehnologia este văzută ca un instrument al puterii: „poate fi și este configurată în așa fel încât să reproducă puterea câtorva asupra celor mulți.”⁶ Puterea se manifestă, spune Andrew Feenberg, prin reducerea scopului și intereselor care pot fi reprezentate de tehnologie, ce are ca efect „distorsionarea structurii experienței și cauzează suferință umană și distrugerea mediului natural.”⁷

Anterior, Michel Foucault a indicat cum cunoașterea este adesea legată de forme de putere. Extinderea accesului la informații prin infosferă poate, astfel, să schimbe dinamica puterii, oferind noi mijloace de control, dar și de rezistență.

---

⁴ Ibidem, p. 37.

⁵ Idem, *Digital's Cleaving Power and Its Consequences*. *Philosophy and Technology*, nr. 30, 123–129 (2017), document accesibil la <https://doi.org/10.1007/s13347-017-0259-1>.

⁶ Andrew Feenberg, *Critical Theory of Technology: An Overview*, in *Tailoring Biotechnologies* Vol. I, Issue I, Winter 2005, p. 26.

⁷ Ibidem, p. 49.

El susține că a încercat să facă „vizibilă articularea constantă care există între putere și cunoaștere. Nu trebuie să ne rezumăm la a spune că puterea are nevoie de o astfel de descoperire, de o astfel de formă de cunoaștere, dar ar trebui să adăugăm că exercitarea puterii în sine creează și face să apară noi artefacte de cunoaștere și acumulează noi corpuri de informații”.⁸

Manuel Castells dezvoltă conceptul de „societate în rețea”, în care rețelele de informații digitale capătă un rol central în configurarea structurilor sociale și politice cu implicații asupra relației de interdependență între putere și cunoaștere.

Explorând impactul tehnologiei asupra economiei, politicii și culturii, Castells argumentează că puterea în rețelele de informații este mai puțin concentrată și mai difuză decât în structurile ierarhice ale trecutului, sugerând că rețelele digitale democratizează accesul la informație, dar, în același timp, creează noi forme de segregare și excludere.

„Lumea noastră a fost într-un proces de transformare structurală de peste două decenii. Acest proces este multidimensional, dar este asociat cu apariția unei noi paradigme tehnologice, bazată pe tehnologiile informației și comunicării, care a luat formă în anii 1970 și s-a răspândit inegal în întreaga lume. Știm că tehnologia nu determină societatea: este societatea. Societatea modelează tehnologia conform nevoilor, valorilor și intereselor persoanelor care folosesc tehnologia.”⁹

Această observație ne conduce la o serie de întrebări etice și filosofice. În primul rând, cu puterea de a crea noi medii vine și responsabilitatea de a gestiona impactul acestora asupra lumii. Acest fenomen presupune o reflecție profundă asupra modului în care tehnologiile noastre influențează societatea și mediul. Floridi, în lucrările sale, argumentează că acesta este un aspect esențial al eticii informației, subliniind că deciziile pe care le luăm în dezvoltarea și implementarea tehnologiilor au consecințe semnificative și adesea imprevizibile.

În această eră a „re-ontologizării”, cum o numește Floridi, ne confruntăm cu necesitatea de a dezvolta o nouă filosofie și o nouă etică care să țină pasul cu aceste schimbări profunde. Suntem chemați să redefinim ce înseamnă să fim umani într-o lume tot mai digitalizată și interconectată, unde granițele dintre real și artificial, natural și creat de om, devin din ce în ce mai neclare. Astfel, lucrările lui Floridi nu doar că oferă o analiză a stadiului actual al tehnologiei, ci și un apel la acțiune și la gândire critică în fața provocărilor pe care le aduce această nouă eră.

Într-un moment în care „tehnologiile informației și comunicațiilor au atins un nivel de evoluție încât dispun de abilitatea de a schimba modul în care interacționăm unii cu alții, înțelegem și procesăm informațiile. (...) în care liniile dintre lumea virtuală și cea fizică sunt estompate”¹⁰ optica

⁸ Michel Foucault, *Power/Knowledge Selected interviews and other writings 1972-1977*, New York, Pantheon Books, 1980, p. 51.

⁹ Manuel Castells, Gustavo Cardoso, editori, *The Network Society: From Knowledge to Policy*. Washington, DC: Johns Hopkins Center for Transatlantic Relations, 2005, p. 3.

¹⁰ Greta Favara și Nicole Miglio, Introduction Digital Identities, Digital Ways of Living: Philosophical Analyses, *Phenomenology and Mind* [Online], 20 | 2021, Online since 01 May 2022, document accesibil la <http://journals.openedition.org/phenomenology/387>, site accesat în 13.09.2022.

lui Luciano Floridi prezintă o perspectivă inovatoare asupra modului în care digitalizarea a remodelat structura fundamentală a realității noastre.

În era digitală, frontierele dintre realitatea fizică și cea virtuală devin tot mai neclare, conducând la crearea a ceea ce Luciano Floridi numește "infosfera", termen ce indică un mediu informațional totalizant, care cuprinde toate formele de informații și comunicații digitale.

Considerațiile lui Luciano Floridi indică infosfera ca fiind un mediu complex în care cunoașterea nu este o simplă resursă, ea devine substratul fundamental al realității noastre. Acest mediu include nu doar datele digitale (modul în care acestea sunt generate, stocate, procesate, distribuite și interpretate), întrucât infosfera se extinde dincolo de spațiul cibernetic și include atât informații offline, cât și informații analogice și reprezintă, astfel, un ecosistem informațional vast, care cuprinde și transformă interacțiunile umane, instituțiile, cunoașterea și chiar identitatea umană.¹¹

Considerăm astfel infosfera ca fiind nu doar un ansamblu de informații sau date, ci un mediu ontologic: un spațiu fundamental în care existăm și operăm. Acesta include nu doar informații digitale, dar și informații analogice, întregul format influențând:

Accesul omului la cunoaștere: În calitate de mediu ontologic, infosfera nu este doar un simplu depozit de date și informații, ci un ecosistem complex în care realitatea, cunoașterea și identitatea sunt perpetuu remodelate. Prin posibilitățile sale extinse, democratizează accesul la informații, dar, în același timp, provoacă indivizii și societățile să dezvolte noi forme de discernământ critic și responsabilitate etică în gestionarea acestor resurse informaționale. Această evoluție necesită o reflecție filosofică continuă și adaptată la complexitățile erei digitale în care trăim.

„În sensul cel mai restrâns, infosfera denotă întregul mediu informațional constituit de toate entitățile informaționale, proprietățile lor, interacțiunile, procesele și relațiile reciproce. Este un mediu comparabil cu, dar diferit de cyberspațiu, care este doar una dintre sub-regiunile sale, de vreme ce infosfera include și spații offline și analogice ale informației. În sensul cel mai larg, infosfera este un concept care poate fi folosit și ca sinonim cu realitatea, odată ce interpretăm aceasta din urmă informațional. În acest caz, sugestia este că ceea ce este real este informațional și ceea ce este informațional este real.”¹²

Acest citat reflectă o perspectivă filosofică profundă asupra modului în care înțelegem realitatea în era digitală. Luciano Floridi, prin această definiție a infosferei, propune o viziune holistică asupra mediului informațional, care depășește granițele tradiționale dintre spațiul digital (cyberspațiu) și cel analogic. Ideea că infosfera include atât spațiile digitale, cât și pe cele analogice și offline este semnificativă, indicând o interconectivitate și o omniprezență a informației în toate aspectele vieții umane.

¹¹ A se vedea <https://philpapers.org/browse/the-infosphere>, site accesat în 16.11.2023.

¹² Luciano Floridi, *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*, Oxford, Oxford University Press, 2014, p. 40.

Mai mult, Floridi sugerează că, într-o interpretare maximală, infosfera poate fi echivalată cu realitatea însăși, dacă aceasta este privită prin prisma informației. Acest concept se aliniază cu gândirea postmodernă și cu filosofia informației, care consideră că înțelegerea noastră a lumii este profund mediată și modelată de modul în care accesăm, procesăm și distribuim informații.

În contextul filosofic mai larg, această perspectivă ridică întrebări fundamentale despre natura cunoașterii, a realității și a existenței umane. De exemplu, dacă acceptăm că tot ceea ce este real este informațional, atunci cum definim și înțelegem concepte precum adevărul, obiectivitatea sau chiar conștiința?

Diseminarea cunoașterii: Abordarea fenomenului diseminării cunoașterii în era digitală, așa cum este articulat în filosofia infosferei de Luciano Floridi, necesită o analiză profundă și multidimensională care să reflecte asupra transformărilor în modul în care societatea accesează, diseminează și valorizează cunoașterea. Tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC) au desființat barierele tradiționale ale distanței și timpului, provocând o revoluție în distribuția cunoașterii, cu reverberații semnificative asupra structurii societății.

Această metamorfoză se manifestă prin emergența unui model cognitiv axat pe colaborare și participare. În acest cadru, cunoașterea transcende paradigma entităților academice izolate sau a individului solitar, devenind rezultatul unei sinergii colective manifestate în spațiul digital. Aceasta facilitează o colaborare transdisciplinară și distribuția liberă a ideilor, reflectându-se în inițiative precum Wikipedia sau platformele de cursuri online. Acest fenomen este în consonanță cu viziunea lui Pierre Lévy asupra cyberspațiului, nu doar ca un spațiu de stocare și transmitere a datelor, ci ca un mediu dinamic unde cunoașterea este creată și consumată colectiv¹³, o viziune care se aliniază cu concepția lui Floridi despre infosferă ca un mediu ontologic, în continuă reconfigurare informațională.

Conform lui Floridi, "TIC-urile sunt excelente în a face informațiile disponibile; sunt mai puțin reușite în a le face accesibile și și mai puțin în a le face utilizabile. [...] Mai multă disponibilitate și o mai bună accesibilitate sunt probleme din partea furnizorilor. Dar producția și proiectarea informațiilor la un anumit nivel necesită competență în diverse limbi naturale și artificiale, necesară pentru a înțelege critic informațiile accesibile, pentru a crea și a proiecta informații noi și pentru a le împărtăși cu alții."¹⁴

Acest citat subliniază o tensiune în democratizarea cunoașterii: pe de o parte, accesibilitatea crescută a informațiilor, pe de altă parte, provocările legate de interpretarea și utilizarea critică a acestora. Aceasta implică o nevoie imperativă de a dezvolta competențe în diverse limbi și coduri informaționale, esențiale pentru a naviga eficient în peisajul infosferic.

¹³ A se vedea

<http://archive.eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/SEAD488/serious%20games/Pierre%20Levy.pdf>, site accesat în 07.12.2023.

¹⁴ Luciano Floridi, *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*, Oxford, Oxford University Press, 2014, p. 85.

Pe lângă aceste aspecte, transformarea radicală adusă de era digitală ridică întrebări importante despre egalitatea în accesul la cunoaștere. În ciuda potențialului democratizator al tehnologiei, disparitățile în accesul la resursele digitale continuă să existe, amplificând inegalitățile existente și dând naștere unor noi forme de diviziune digitală.

În concluzie, diseminarea cunoașterii în era digitală, așa cum este explorată în teza lui Floridi, nu reprezintă doar o schimbare tehnologică, ci o transformare profundă a modului în care societatea percepe, produce și valorizează cunoașterea. Această transformare impune o analiză continuă și profundă, care să ia în considerare nu doar aspectele benefice, ci și provocările și implicațiile etice inerente acestei evoluții.

Natura cunoașterii: Floridi identifică o creștere exponențială a cunoașterii, atât din punct de vedere calitativ, cât și cantitativ, subliniind că abordările noastre tradiționale față de cunoaștere trebuie să evolueze: „suntem regulat depășiți și surclasați de tehnologiile noastre informatice. Ele „calculează” mai bine decât facem noi. Și din cauza acestui fapt, ele modifică sau creează mediul în care trăim. Am început să ne înțelegem ca ființe informaționale nu datorită unor transformări biotehnologice în corpul nostru, ci, mai serios și mai realist, prin transformarea radicală a mediului nostru și a agenților care acționează în el.”¹⁵

În era digitală, natura cunoașterii se extinde dincolo de simplele noțiuni și informații. Ea devine un ansamblu complex de date, algoritmi, interacțiuni și interfețe care sunt în continuă schimbare și evoluție. Această transformare conduce la o redefinire a modului în care societatea percepe, produce și valorizează cunoașterea, determinând o nevoie imperativă de noi abordări și tehnici pentru a gestiona și a interpreta această cunoaștere extinsă și mereu în schimbare.

Cunoașterea în contextul infosferei devine un ecosistem informațional vast, în care datele digitale, offline și analogice interacționează continuu, creând noi moduri de a percepe și interacționa cu lumea. În acest context, infosfera nu mai este doar un simplu depozit de date și informații, ci devine un mediu ontologic, un spațiu care nu doar că stochează informații, ci și le transformă și le reconfigurează permanent.

Această nouă natură a cunoașterii ridică întrebări fundamentale despre adevăr, obiectivitate și conștiință, întrucât aceste concepte devin informaționale și sunt profund mediate de tehnologiile digitale. Aceasta implică o nevoie de reevaluare a modului în care interacționăm cu și înțelegem lumea, cu un accent pronunțat pe rolul central al informației în toate aspectele existenței noastre.

etică și responsabilitate în accesarea și utilizarea cunoașterii: „Toată această dezvoltare ar trebui să conducă la o extindere a preocupărilor etice și a grijii pentru toate mediile, inclusiv cele care sunt artificiale, digitale sau sintetice. O astfel de nouă etică "e-ambientală" ar trebui să se bazeze pe o etică a informației pentru întregul infosferă și toți componentele și locuitorii săi.”¹⁶

---

¹⁵ Ibidem, p. 96.

¹⁶ Idem, p. IX

Luciano Floridi indică o necesitate vitală și totodată provocatoare pentru epoca noastră: dezvoltarea unei etici adaptate la complexitățile și provocările erei digitale. Acesta subliniază importanța extinderii preocupărilor etice nu doar asupra mediilor naturale și umane, ci și asupra mediilor artificiale, digitale și sintetice: Floridi face apel la o reconsiderare radicală a eticii, una care îmbrățișează întregul spectru al existenței noastre informatizate.

În contextul filosofiei contemporane, apelul lui Floridi pentru o etică „e-ambientală”, reprezintă o răspândire a preocupărilor etice dincolo de sfera tradițională a interacțiunii umane și a mediului natural. Acest lucru este esențial într-o eră în care tehnologia informației și comunicațiilor (nu doar că influențează aspectele de zi cu zi ale vieții noastre, dar reconfigurează și bazele ontologice și epistemologice ale existenței umane. O astfel de etică necesită recunoașterea interconectivității și interdependenței dintre uman și tehnologic, între real și virtual, evidențiind nevoia de a gândi etica în termeni care transcend granițele tradiționale.

Ce propune Floridi este o etică a responsabilității care se extinde la modul în care interacționăm cu și în cadrul infosferei. Aceasta implică nu doar un respect pentru confidențialitate și integritatea datelor, dar și o recunoaștere a impactului pe care tehnologia îl are asupra mediului, societății și chiar asupra propriei noastre identități. Etica informației, astfel cum este vizualizată de Floridi, ne îndeamnă să fim atenți la modul în care datele sunt colectate, stocate, utilizate și partajate, precum și la consecințele pe termen lung ale acestor acțiuni.

Considerăm că, actualul context ne solicita să ne gândim la etică nu doar în termeni de relații interumane sau interacțiunea cu mediul natural, ci și în contextul relației noastre cu tehnologia și mediile digitale.

Aceasta este o provocare semnificativă, dar, în același timp, o oportunitate esențială pentru a ne asigura că tehnologia avansează într-un mod care respectă și promovează bunăstarea umană și a mediilor în care trăim, aspect abordat și de către Jaron Lanier, care aduce în discuție ideea de "humanism digital".¹⁷ Lanier critică tendința de a vedea tehnologia ca un înlocuitor sau un superior al capacităților umane, susținând că tehnologia ar trebui să amplifice și să îmbogățească experiența umană, nu să o diminueze sau să o uniformizeze. Această perspectivă este relevantă în contextul discuției lui Floridi despre natura indiferentă față de istorie a documentelor digitale, deoarece subliniază importanța menținerii unei dimensiuni umane autentice în înregistrările și documentațiile noastre digitale.

Byung-Chul Han aduce o perspectivă critică asupra erei digitale în lucrările sale: „transparența este ordinea zilei. Este un termen, un slogan, care domină discursul public despre corupție și libertatea informației. Considerată crucială pentru democrație, atinge viața noastră politică și economică, precum și viața noastră privată. Oricine poate obține informații despre orice. Totul - și toată lumea - a devenit transparent: dezvăluit sau expus de aparatele care exercită o formă de control co-

¹⁷ Massimo Lollini, Editor, *Humanist Studies & the Digital Age*, document disponibil la https://www.researchgate.net/publication/269963874_Humanism_in_the_Digital_Age#fullTextFileContent

lectiv asupra lumii post-capitaliste. Cu toate acestea, transparența are o latură întunecată care, ironic, are totul de-a face cu lipsa de mister, umbră și nuanță. În spatele aparentei accesibilități a cunoașterii se ascunde dispariția intimității, omogenizarea și prăbușirea încrederii. Anxietatea de a acumula tot mai multe informații nu produce neapărat mai multă cunoaștere sau credință. Tehnologia creează iluzia unei conțineri totale și monitorizarea constantă a informațiilor, dar ceea ce ne lipsește este o interpretare adecvată a informațiilor.”¹⁸

Analizând teza lui Byung-Chul Han în contextul eticii infosferei lui Luciano Floridi, putem observa o intersecție interesantă, dar și diferențe semnificative în viziunile lor asupra erei digitale. Floridi, în lucrările sale despre etica informației, pune accent pe responsabilitatea și gestionarea etică a informațiilor în cadrul infosferei. El susține că, în era informației, trebuie să dezvoltăm o etică care recunoaște complexitatea și interconectivitatea lumii digitale. Floridi propune o abordare pozitivă, susținând că tehnologia și informația pot fi utilizate pentru a îmbunătăți viața umană și a promova o mai bună înțelegere a lumii. În viziunea lui Floridi, etica informației trebuie să ghideze cum colectăm, stocăm, accesăm și folosim informațiile, asigurându-ne că acest proces este făcut într-un mod responsabil și respectuos față de drepturile și demnitatea umană.

Pe de altă parte, Byung-Chul Han adoptă o perspectivă mai critică asupra transparenței în era digitală. El subliniază că, deși transparența și accesul la informații sunt adesea văzute ca fundamentale pentru democrație, acestea pot avea și o latură întunecată. Han argumentează că transparența extremă poate duce la dispariția intimității, omogenizarea experiențelor și erodarea încrederii. În viziunea lui Han, obsesia pentru acumularea de informații nu conduce neapărat la o mai bună cunoaștere sau înțelegere, ci poate crea o iluzie de control total, în timp ce ne lipsește o interpretare profundă și nuanțată a informațiilor.

Comparând cele două perspective, putem observa că, deși ambii filosofi recunosc importanța și impactul tehnologiei informației în societatea contemporană, abordările lor sunt diferite. Floridi se concentrează pe dezvoltarea unor cadre etice care să permită utilizarea responsabilă și benefică a tehnologiei, în timp ce Han atrage atenția asupra riscurilor și consecințelor negative ale unei societăți suprasaturate cu informații și lipsite de intimitate. În timp ce Floridi vede în etica informației un instrument de îmbunătățire a interacțiunii umane cu tehnologia, Han subliniază riscurile unei transparențe excesive și a unei societăți în care intimitatea și nuanța sunt sacrificate în numele accesului nelimitat la informații.

De asemenea, Floridi consideră că „urmare a informatizării mediului nostru obișnuit, unele persoane din societățile hiperistorice trăiesc deja onlife într-o infosferă care devine din ce în ce mai sincronizată, delocalizată și corelată. Deși acest lucru ar putea fi interpretat optimist ca fața prietenoasă a globalizării, nu ar trebui să avem iluzii despre cât de răspândită și inclusivă va fi evoluția societăților informaționale. Dacă nu reușim să o rezolvăm, diviziunea digitală poate deveni un pră-

¹⁸ A se vedea <https://philpapers.org/rec/HANTTS-2>, document accesat în 07.12.2023.

pastie, generând noi forme de discriminare între cei care pot fi cetățeni ai infosferei și cei care nu pot fi, între inițiați și străini, între cei bogați în informații și cei săraci în informații.”¹⁹

Toate aceste perspective adaugă straturi suplimentare de complexitate discuției despre etica în era digitală. Însă Floridi, discută despre natura indiferentă față de istorie a documentelor digitale: „Salvează acest document înseamnă înlocuiește vechea sa versiune și orice document digital de orice fel poate aspira la o astfel de natură non-istorică. Riscul este că diferențele sunt șterse, alternativele se amestecă, trecutul este mereu rescris, iar istoria este redusă la perenitatea prezentului.”²⁰

Acest aspect evidențiază nevoia de a aborda etic gestionarea și păstrarea informațiilor digitale. În primul rând, Floridi identifică o caracteristică fundamentală a erei digitale: fluiditatea și reversibilitatea informațiilor. În mediul digital, actul de a „salva” un document înseamnă adesea înlocuirea versiunii sale anterioare, ceea ce duce la o realitate în care istoria poate fi continuu rescrisă și reconfigurată. Aceasta este o ruptură semnificativă față de înțelegerea tradițională a istoriei ca un registru static și ireversibil al evenimentelor. În era digitală, istoria nu este doar înregistrată, ci și modelată activ prin tehnologie.

În al doilea rând, această caracteristică a documentelor digitale ridică întrebări etice importante. Dacă trecutul poate fi constant modificat, cum ne asigurăm că istoria rămâne un reprezentant fidel al realității și nu devine un narativ manipulat? Această preocupare este cu atât mai relevantă într-o eră în care dezinformarea este o problemă omniprezentă în care Floridi îndeamnă să ne gândim la consecințele etice ale unui mediu în care distincția dintre fapt și ficțiune poate fi estompată, iar adevărurile stabilite pot fi ușor contestate sau șterse.

În al treilea rând, această analiză subliniază necesitatea unei abordări filosofice noi și adaptate pentru a înțelege și a naviga în această lume digitală în schimbare. Trebuie să dezvoltăm o etică a informației care să recunoască și să răspundă provocărilor unice ale erei digitale. Aceasta include dezvoltarea unor principii și practici care să asigure integritatea și autenticitatea informațiilor, precum și protecția și respectarea drepturilor individuale în fața unei tehnologii tot mai invazive.

Floridi scoate în evidență o dimensiune critică a lumii digitale în care trăim: capacitatea noastră de a modela și a rescrie trecutul. Aceasta nu este doar o problemă tehnică, ci una profund etică și filosofică, care ne cere să reconsiderăm cum înțelegem istoria, adevărul și realitatea în contextul tehnologiei digitale. Abordând aceste întrebări, putem începe să conturăm o etică a informației adecvată pentru provocările și oportunitățile erei noastre digitale.

Interpretarea și filtrarea informațiilor: Pierre Lévy abordează ideea că tehnologia informației poate contribui la crearea unei „inteligente colective”, concept ce oferă o perspectivă intrigantă asupra potențialului tehnologiilor informației în facilitarea cooperării și inovației.

Lévy argumentează că spațiile digitale deschid posibilități pentru ca oamenii să își unească abilitățile și cunoștințele, creând o formă de inteligență care transcende capacitățile individuale.

¹⁹ Luciano Floridi, *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*, Oxford, Oxford University Press, 2014, p. 48.

²⁰ Ibidem, p. 82.

Aceasta implică o reevaluare a modului în care înțelegem cunoașterea și inteligența, nu ca sumă a părților individuale, ci ca un sistem emergent, unde întregul este mai mare decât suma părților sale.

Această viziune optimistă recunoaște că tehnologia informației poate facilita schimbul de idei, experiențe și expertiză la o scară nemaîntâlnită, permițând abordarea problemelor complexe în moduri care nu erau posibile în trecut. Exemplele includ proiecte open source, platforme de e-learning și inițiative globale de crowdsourcing.

În acest scenariu intervine însă optica lui Yuval Noah Harari despre abilitatea de a decodifica și decanta informații relevante. Într-o lume suprasaturată de date, capacitatea de a discerne între informații valoroase și zgomotul de fond informațional este o abilitate critică, Yuval Noah Harari considerând că „într-o lume inundată de informații irelevante, claritatea este putere.”²¹

Harari subliniază importanța clarității într-un context în care suntem asediați de informații. El sugerează că, într-o lume în care informațiile irelevante sunt omniprezente, capacitatea de a filtra și a decanta informațiile relevante devine nu doar utilă, ci esențială. Această abilitate de a discerne între ceea ce este valoros și ceea ce constituie doar zgomot informațional este echivalentă cu puterea. Harari identifică astfel o nouă formă de alfabetizare necesară pentru supraviețuire și succes în era informației: capacitatea de a identifica și a înțelege ceea ce contează cu adevărat.

Luciano Floridi, în lucrările sale despre filosofia informației și etica infosferei, extinde această idee și argumentează că, în prezent, nu doar capacitatea de a accesa informații este crucială, ci și abilitatea de a le interpreta și a le utiliza în mod etic și responsabil. Acest lucru implică dezvoltarea unei noi etici informaționale care să țină cont de complexitatea și provocările erei digitale, concentrându-se pe responsabilitatea și integritatea în gestionarea informațiilor.

Conectând tezele lui Harari și ale lui Floridi, observăm că ambii subliniază importanța dezvoltării unor competențe critice în era informației: Harari accentuează necesitatea clarității și discernământului într-un mediu saturat de informații, iar Floridi extinde această discuție, subliniind necesitatea unei abordări etice și responsabile față de acele informații. În esență, amândoi sugerează că, în era digitală, puterea nu rezidă doar în posesia informațiilor, ci în capacitatea de a le interpreta, de a le valorifica și de a acționa pe baza lor într-un mod care este atât critic, cât și etic.

Impactul asupra percepției și comunicării: Motoarele de căutare și algoritmi folosiți în platformele de social media au capacitatea de a influența conținutul pe care îl vedem și citim, ceea ce poate conduce la expunerea la informații care nu corespund realității și, în consecință, la dezvoltarea de biasuri cognitive.

Această influență se manifestă prin manipularea și filtrarea informațiilor la care indivizii sunt expuși, ceea ce poate genera o distorsiune a realității datorită faptului că algoritmi sunt programați să prioritizeze anumite tipuri de conținut, adesea pe baza interacțiunilor anterioare ale utilizatorilor, ceea ce poate conduce la un fenomen cunoscut sub numele de „bule de filtrare”. Aceste bu-

²¹ A se vedea <https://www.academia.edu/40176766/Sapiens>, site accesat în 18.11.2023.

le tind să amplifice informații care confirmă biasurile existente, limitând expunerea la perspective divergente.

În plus, dinamica comunicării prin platformele online are un impact semnificativ asupra opiniei publice și normelor sociale. Aceste platforme, prin natura lor, pot altera calitatea interacțiunilor umane, oferind un spațiu pentru anonimitate și depersonalizare. În timp ce aceste caracteristici pot facilita libertatea de exprimare, ele pot, de asemenea, să promoveze un comportament negativ, cum ar fi hărțuirea online și răspândirea de informații false.

Sherry Turkle, explorează impactul tehnologiei asupra relațiilor interumane²² și aduce în discuție un paradox al erei digitale: pe de o parte, tehnologia permite conexiuni globale și facilitează comunicarea la distanță; pe de altă parte, aceasta poate conduce la o erodare a interacțiunilor autentice. Ea argumentează că, în timp ce tehnologia oferă iluzia unei comunități fără conflicte, ea poate, de asemenea, să promoveze o izolare personală și o superficializare a relațiilor interumane.

În acest context Floridi consideră că „societatea informațională este o societate neo-manufacturieră în care informația este atât materia primă pe care o producem și manipulăm, cât și produsul finit pe care îl consumăm. Într-o astfel de societate, când vine vorba de competențe, trebuie să punem cu adevărat mai mult accent pe așa-numita cunoaștere a creatorului, cunoașterea de care se bucură aceia care știu să proiecteze și să producă artefacte, adică cei care știu să creeze, să proiecteze și să transforme informația. Acest lucru este mai ușor de spus decât de făcut, deoarece cultura noastră occidentală se bazează pe o diviziune grecească profund înrădăcinată între episteme (știință și cunoaștere că), care este foarte valorizată și respectată, și techne (tehnologie și cunoaștere cum), care este văzută ca fiind secundară.”²³

El evidențiază ideea că într-o astfel de societate, abilitățile și competențele individuale trebuie să se concentreze mai mult pe „cunoașterea creatorului”. Acest tip de cunoaștere se referă la capacitatea de a proiecta, produce și transforma artefacte și tehnologie, adică cunoașterea de a crea și de a manipula informația pentru a produce rezultate utile. Floridi sugerează că în societatea informațională, această cunoaștere a creatorului devine crucială și că trebuie să acordăm mai multă atenție dezvoltării acestei competențe.

Rolul infrastructurii digitale: Tehnologia cibernetică, în contextul infosferei, nu este doar un instrument, ci un mediator și un modelator al cunoașterii. Modul în care tehnologiile digitale sunt proiectate și utilizate influențează profund modul în care interacționăm cu informația și cum o înțelegem.

---

²² Alone together: Why we expect more from technology and less from each other, document disponibil la https://www.academia.edu/3129910/Alone_together_Why_we_expect_more_from_technology_and_less_from_each_other.

²³ Luciano Floridi, *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*, Oxford, Oxford University Press, 2014, p. 85.

„TIC-urile sunt excelente în a face informațiile disponibile; sunt mai puțin reușite în a le face accesibile și și mai puțin în a le face utilizabile. Încercați să citiți o intrare științifică (alegeți-vă știința) pe Wikipedia și este probabil ca multe dintre acestea să fie impenetrabile dacă nu vorbiți limba potrivită.”²⁴

Infosfera include nu doar mediul digital sau cibernetic, ci și componentele analogice și tradiționale ale informației. Este un termen care vizează totalitatea mediului informațional în care trăim, cuprinzând date, rețele, comunicații și modul în care acestea sunt gestionate și procesate. Prin urmare, infosfera este un concept amplu, care include nu doar aspectele tehnologice, ci și pe cele sociale, etice și filosofice ale lumii informatizate.

„Infosfera nu va fi un mediu virtual susținut de o lume materială, autentică. Mai degrabă, lumea însăși va fi înțeleasă din ce în ce mai mult informațional, ca o expresie a infosferei.”²⁵

Putem afirma, astfel, că infosfera reprezintă un mediu care tinde să fie omniprezent, în care informația nu este doar un element care circulă în cadrul unui sistem, ci devine substratul fundamental al acestui sistem. Interacțiunile noastre, procesele cognitive și chiar identitatea sunt profund influențate și modelate de fluxul constant de date și de tehnologiile de procesare a acestora. Este un concept care depășește simpla utilizare a internetului sau a tehnologiei, sugerând că întreaga noastră experiență de viață este acum mediată digital.

Asistăm la schimbarea modului în care cunoașterea este creată, distribuită și accesată. Nu mai trăim într-o lume unde cunoașterea este strict legată de cărți și biblioteci fizice: avem acces la o cantitate aproape infinită de informații prin intermediul dispozitivelor digitale. Această schimbare nu este doar cantitativă, ci și calitativă. Modul în care înțelegem și valorificăm cunoașterea este acum profund influențat de algoritmi, baze de date și rețele digitale.

Totodată, digitalizarea conduce la apariția unor metode de cercetare noi, cu precădere pe segmentul dezvoltării unui modus operandi de colectare și analiză a datelor. Coordonatele în care diseminăm, consumăm și procesăm informațiile sunt altele, întrucât am intrat în era Big Data sau zettabyte²⁶, un flux de date definit de o accelerare exponențială și mereu activă, care inundă mediul online și offline.²⁷

În sus-menționatul context remarcăm faptul că tehnologiile substitutive dispun de abilitatea de a altera înțelegerea noastră despre cunoaștere și facilitează apariția unui fenomen denumit „onlife”²⁸ de către Luciano Floridi, termen care reflectă integrarea profundă a tehnologiei în viața de zi cu zi, sugerând o fuziune între experiența online și cea fizică, reală.

---

²⁴ Ibidem, p. 85.

²⁵ Ibidem, p. 49.

²⁶ Un zettabyte este o măsură a capacității de stocare de aproximativ un miliard de Terabyte.

²⁷ Ibidem p. 13.

²⁸ „*Noua experiență a unei realități hiperconectate în care nu mai este sens să ne întrebăm dacă cineva poate fi online sau offline.*” A se vedea Luciano Floridi, *The Onlife Manifesto. Being Human in a Hyperconnected Era*, Springer Open, Oxford, 2015, p.1.

Observăm cum conceptul de infosferă, așa cum este propus de Luciano Floridi, se apropie parțial de memetică, un termen introdus inițial de Richard Dawkins și mai apoi dezvoltat de Daniel Dennett. Dawkins a propus inițial conceptul de memă ca un echivalent cultural al genelor în biologie, sugerând că ideile se răspândesc de la o persoană la alta într-un mod similar modului în care genele sunt transmise de-a lungul generațiilor. Dennett a extins acest concept, argumentând că memele nu doar că se răspândesc, dar ele supraviețuiesc și evoluează prin selecție culturală, în funcție de capacitatea lor de a fi reținute, transmise și modificate de către oameni.

Pe fondul unor opinii conform cărora concepția lui Dennett despre meme-urile active, care se deplasează de la un creier la altul, este fizic imposibilă și conceptual lipsită de conținut²⁹ ne propunem să identificăm acele elemente de suprapunere cu conceptul de infosferă al lui Luciano Floridi: putem observa că infosfera, definită ca un mediu holistic format din toate entitățile informaționale, rețelele informaționale și tehnologiile informației, oferă un teren fertil pentru răspândirea și evoluția memelor. Într-un mediu digital unde informațiile și ideile sunt accesibile și se pot răspândi rapid, memele evoluează și se adaptează continuu, influențând cultura și comportamentul uman. De exemplu, în rețelele sociale, o idee sau un concept poate deveni viral, răspândindu-se rapid și luând forme noi pe măsură ce este interpretat și redistribuit de utilizatori.

Presupunând că Dennett ar sugera că, în acest nou mediu, ideile (memes) se răspândesc și evoluează rapid, supuse unei selecții și adaptări continue în funcție de contextul și condițiile mediului digital (genelor în biologie, unele idei se dovedesc a fi mai "fit" în mediul online și devin dominante, în timp ce altele dispar). Considerăm că mediul digital devine un ecosistem de idei cu propriile sale mecanisme de selecție și adaptare.

Conceptul de onlife al lui Floridi poate fi văzut ca un teren fertil pentru această evoluție a memelor. Integrarea profundă a tehnologiei în viața de zi cu zi și fuziunea dintre experiența online și cea fizică creează noi contexte pentru răspândirea și evoluția ideilor. În acest mediu, interacțiunile noastre, atât online, cât și offline, sunt influențate de un flux continuu de informații și idei, care modelează percepția noastră asupra realității și identității.

Pe de altă parte, Floridi recunoaște că acest mediu digital nu doar că facilitează răspândirea ideilor, dar și modelează modul în care acestea sunt percepute și înțelese. Prin urmare, înu putem afirma că infosfera nu este doar un mediu de transmitere a memelor, ci un context în care semnificația și impactul acestora sunt modelate. Acest lucru poate avea implicații semnificative asupra formării opiniei publice, a comportamentului social și a normelor culturale.

Explorarea tangențelor dintre memetică și conceptul de infosferă deschide posibilitatea unei analize mai profunde a modului în care ideile și informațiile sunt distribuite, interpretate și modificate în societatea contemporană. Această abordare oferă o perspectivă unică asupra dinamicii cultu-

---

²⁹ A se vedea William Benzon, *Cultural Evolution, Memes, and the Trouble with Dan Dennett*, document accesibil la https://www.researchgate.net/publication/270413606_Cultural_Evolution_Memes_and_the_Trouble_with_Dan_Dennett.

rale în era digitală, unde tehnologia informației joacă un rol central în modelarea și difuzarea cunoașterii.

Tehnologia digitală devine, astfel, o schimbare structurală a modului în care înțelegem relația noastră cu lumea și nu doar un alt instrument sau o altă formă de cunoaștere. Accentuând importanța datelor în economia arhitecturii cunoașterii, Yuval Noah Harari opinează că datele vor înlocui în cele din urmă toate celelalte forme de cunoaștere, inclusiv religia și știința. Acest lucru ar putea avea implicații profunde pentru viitorul Homo Sapiens³⁰ pentru că „oamenii erau speciali și importanți deoarece erau cel mai sofisticat sistem de procesare a datelor din univers, dar nu mai este cazul.”³¹

Ridicăm și semne de întrebare: digitalizarea ne va extinde orizontul de cunoaștere sau îl va restrânge datorită experiențelor anterioare sau a opțiunilor limitate pe care le vom avea la dispoziție pentru a putea lua decizii cu ușurință sporită, titanii tech înțelegând foarte bine tiparele noastre comportamentale? Se consideră că cele mai importante companii de tehnologie deja domină lumea datorită datelor pe care le dețin și le folosesc. Prin urmare, suntem captivi sau liberi într-o lume aflată în continuă transformare digitală?

Mențiune: imaginea ce însoțește acest material este rezultatul unui software care a primit ca input prezentul text.

---

³⁰ A se vedea <https://dataethics.eu/humanism-dataism-future-scenario/>, site accesat în 20.11.2022.

³¹ A se vedea <https://singularityhub.com/2018/09/30/the-rise-of-dataism-a-threat-to-freedom-or-a-scientific-revolution/>, site accesat în 20.11.2022.

Bibliografie

---

1. Nicholas Rescher, *Philosophical inquiries*, University of Pittsburgh Press, 2010.
2. Luciano Floridi, *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*, Oxford, Oxford University Press, 2014.
3. Luciano Floridi, *Digital's Cleaving Power and Its Consequences*. *Philosophy and Technology*, nr. 30, 123–129, 2017.
4. Luciano Floridi, *The Onlife Manifesto. Being Human in a Hyperconnected Era*, Springer Open, Oxford, 2015.
5. Andrew Feenberg, „Critical Theory of Technology: An Overview”, in *Tailoring Biotechnologies* Vol. I, Issue I, Winter 2005.
6. Michel Foucault, *Power/Knowledge Selected interviews and other writings 1972-1977*, New York, Pantheon Books, 1980.
7. [Manuel Castells](#), Gustavo Cardoso, editori , *The Network Society: From Knowledge to Policy*. Washington, DC: Johns Hopkins Center for Transatlantic Relations, 2005.
8. Greta Favara și Nicole Miglio, „Introduction Digital Identities, Digital Ways of Living: Philosophical Analyses”, *Phenomenology and Mind* [Online], 20 | 2021, Online since 01 May 2022, connection on 13 October 2022.
9. Luciano Floridi, *A look into the future impact of ICT on our lives*, Dipartimento di Scienze Filosofiche, Università degli Studi di Bari; Faculty of Philosophy and IEG, OUCL, University of Oxford.
10. Yuval Noah Harari, *Homo Deus*, Editura Polirom, București, 2018.
11. Shoshana Zuboff, *The age of surveillance capitalism: the fight for a human future at the new frontier of power*, New York: Public Affairs, 2019.
12. *Models for the digital transformation*. *Software & Systems Modeling*, Springer, 2017.
13. William Benzon, *Cultural Evolution, Memes, and the Trouble with Dan Dennett*, document accesibil la https://www.researchgate.net/publication/270413606_Cultural_Evolution_Memes_and_the_Trouble_with_Dan_Dennett.
14. https://www.researchgate.net/publication/228719883_The_Future_Development_of_the_Information_Society.
15. <https://www.futurelearn.com/info/courses/philosophy-of-technology/0/steps/26314>.
16. <https://philpapers.org/browse/the-infosphere>.

17. <http://archive.eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/SEAD488/serious%20games/Pierre%20Levy.pdf>.
18. <https://singularityhub.com/2018/09/30/the-rise-of-dataism-a-threat-to-freedom-or-a-scientific-revolution/>.
19. <https://dataethics.eu/humanism-dataism-future-scenario/>.
20. https://www.academia.edu/3129910/Alone_together_Why_we_expect_more_from_technology_and_less_from_each_other.
21. <https://www.academia.edu/40176766/Sapiens>.
22. <https://philpapers.org/rec/HANTTS-2>.
23. https://www.researchgate.net/publication/269963874_Humanism_in_the_Digital_Age#fullTextFileContent.
24. <http://archive.eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/SEAD488/serious%20games/Pierre%20Levy.pdf>.